

Hanna-Maija Mäki-Laurila
YHDISTYMISEN AIHEUTTAMAT TOIMENPITEET SEURAKUNTIEN
TALOUSHALLINNOSSA JA HALLINNOSSA

Liiketalouden koulutusohjelma
2013

YHDISTYMISEN AIHEUTTAMAT TOIMENPITEET SEURAKUNTIEN TALOUSHALLINNOSSA JA HALLINNOSSA

Mäki-Laurila, Hanna-Maija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
kesäkuu 2013
Ohjaaja: Kuohukoski, Minna
Sivumäärä: 30
Liitteitä: 1

Asiasanat: seurakunta, seurakuntaliitos, seurakuntien yhteenliittyminen

Opinnäytetyön aiheena on kuntaliitosten vaikutus seurakuntaliitoksiin, sillä seurakunnan rajojen tulee seurata kunnan rajoja. Liittyvien seurakuntien oma aktiivisuus luottamushenkilöiden sekä viranhaltijoiden esityksissä vaikuttaa liitoksen muokkaukseen. Yhdistymisprosessi on vähintään vuoden mittainen kuntaliitostapauksessa.

Tutkimustehtävänä opinnäytetyössä on selvittää miten yhteenliittyvät seurakunnat selviytyvät liitoksesta kirkkohallitukselta saamien ohjeiden sekä kirkkolain ja kirkkojärjestyksen mukaan. Minkälaisia hallinnollisia päätöksiä liitoksesta tehdään ja mitä otetaan huomioon taloushallinnossa, päättävässä ja alkavassa taseessa, sekä muissa taseen erissä. Kirkkohallituksella on yksi seikkaperäinen ohje taloushallinnon yhdistymistä varten.

Opinnäytetyössä selvitettiin lukijalle ensin seurakuntaa ja sen organisaatiota ja päätöksentekoa. Siinä kerrottiin mille taholle kirkon päätöksenteossa alistetaan mitään vaiheita yhdistymisessä. Työssä selvitettiin myös erilaisia liitosvaihtoehtoja ja niiden malleja.

Teoriaosa ja käytännönoisa ovat yhdistettynä, kun lähdettiin selvittämään seurakunnan liitoksen yhdistymistä. Yhdistyminen jakaantuu eri vaiheisiin, jossa otetaan huomioon teoriaosa ja sen jälkeen käytännönoisa samassa kappaleessa. Käytännönmateriaalina käytettiin Ruskon ja Vahdon seurakuntien kirkkoneuvostojen ja kirkkovaltuustojen pöytäkirja-aineistoa yhdistymistä edeltävältä vuodelta.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että Ruskon ja Vahdon seurakuntien liittyminen tapahtui mallikkaasti kirkkohallituksen ohjeita seuraamalla. Ruskon seurakunta on seurakunta, johon kuuluu Vahdon kappeliseurakunta.

DUE TO THE MERGER ACTIONS OF PARISHES FINANCIA AND ADMINISTRATIVE MANAGEMENT

Mäki-Laurila, Hanna-Maija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

June 2013

Supervisor: Kuohukoski, Minna

Number of pages: 30

Appendices: 1

Keywords: parish, a parish amalgamation, parishes joining together

Subject of this thesis is the effect of the merging of municipalities monitored municipal mergers, the ward boundaries should follow the municipal boundaries. Associated with the churches' own activity to elected officials as well as officials of the affected joint presentations for editing the roll. The merger is at least a year-long case of amalgamation.

The research mission of the thesis is to find out how one of the churches cope with joint Church Council received the instructions, as well as church law and church order. What kind of joint administrative decisions are made and what to take into account the financial management, decision-making, and the opening balance sheet, as well as in other balance sheet items. The church Board of Directors has one chronological financial help for the merger.

The thesis studied the reader first to find out the church and its organization and decision-making. It was reported by the decision-making body of the Church is subjected to what steps unification. This thesis also a variety of connection options and their models.

The theoretical part and a practical part of the thesis are combined when we started to investigate the combination of the parishes. Unification is divided into different stages, which takes into account the theoretical part and after the concrete part of the same paragraph. Practical research material was used the Rusko and Vahton parish church councils and church councils minutes of material from the junction of the parishes.

In conclusion of this thesis can be made that Rusko and Vahto parish church of accession took place smoothly by following the instructions on the Board of Directors. Rusko parish church includes Vahto chapel church.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	SEURAKUNTA.....	6
2.1	Mikä on seurakunta?	6
2.2	Kirkon organisaatio.....	7
2.3	Kirkon keskushallinto	7
3	LÄHTÖKOHTA SEURAKUNTALIITOKSELLE ON KUNTALIITOS.....	9
3.1	Lakiesitykset kuntauudistuksesta.....	9
3.2	Seurakunta kuntauudistuksen mukana.....	10
4	SEURAKUNTALIITOKSEN MALLIT	11
4.1	Kappeliseurakunnat ja seurakuntapiirit.....	11
4.2	Seurakuntayhtymä.....	12
4.3	Seurakuntaliitos yhdeksi seurakunnaksi	12
4.4	Yhteistyötahoja	12
5	HAASTEELLINEN YHDISTYMINEN.....	13
5.1	Valmistelu	14
5.2	Selvittely	15
5.3	Päätösvaihe	18
6	JÄRJESTELYTYÖ PÄÄTÖSVAIHEEN JÄLKEEN	18
6.1	Järjestelyvaihe.....	19
6.1.1	Järjestelyvaiheen valmistelutehtävät	19
6.1.2	Taloussuunnitelma yhdistymisvuodelle	20
6.1.3	Taloushallinnon valmistelutehtäviä.....	23
6.2	Toteutusvaihe.....	25
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni käsittelen evankelis-luterilaista kirkkoa ja sen seurakuntia, en kuitenkaan toista sanaa evankelis-luterilainen, vaan tästä eteenpäin käytän sanaa kirkko ja seurakunta. Myös kirkkoon kuulumisen yhteydessä tarkoitetaan evankelis-luterilaista kirkkoa. Suomessa on myös muihin uskontokuntiin kuuluvia kirkkoja ja seurakuntia.

Opinnäytetyöni aihe liittyy seurakuntien yhdistymiseen kuntaliitoksen yhteydessä, sillä tällä hetkellä seurakunnan rajojen tulee seurata kunnan rajoja siten että kunta on aina kokonaisuudessaan saman seurakunnan tai seurakuntayhtymän rajojen sisällä. (Kirkkolaki 26.11.1993/1054, 3 §). Tarkastelen seurakuntien liitosta lähinnä liitoshankkeen aikaisen päätöksenteon kautta sekä taloushallinnon näkökulmasta, sillä se liittyy omaan työalaani. Seurakunnan muita työaloja ovat hengellinen työ sekä kiinteistön- ja hautausmaanhoitotyö.

Opinnäytetyön ongelmana ja tutkimuskohteena pidän sitä mitä tapahtuu seurakunnan päätöksenteossa, kun seurakunta liitetään toiseen seurakuntaan. Mitä valmisteluja viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden pitää tehdä ennen kun liitos tapahtuu, mitä tulee huomioida taloushallinnon toiminnoissa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää kirkkohallituksen ohjeistuksen hyödyntäminen käytännössä ja selvittää mitä tulee ottaa huomioon liittyvän seurakunnan sekä vastaanottavan seurakunnan päätöksenteossa, taloushallinnon, käyttöomaisuuden sekä omaisuuden hoidossa, kun tapahtuu seurakuntien yhteen liittyminen.

Tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä, jossa tutkijalle ei välttämättä ole oletusta tutkimuksen tuloksista. Laadullista tutkimusta voidaan pitää pehmeänä tutkimusmenetelmänä ja aineistolähtoisempänä verrattuna määrälliseen tutkimukseen, mutta yksiselitteisiä tutkimusmenetelmät eivät ole. Kun laadullisessa tutkimuksessa tutkittavaa ilmiötä lähestytään useista näkökulmista, saadaan monipuolista tietoa tutkittavasta ja näin lisätään ymmärrystä ilmiöön. (Saaranen-Kauppinen, A. & Puursniekka, A. 2006, 5, 13.) Teoriaosa pohjautuu lainsäädäntöön, kirjallisuuteen sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kotisivuilta (Sakasti) käyttämäni materiaaliin.

Opinnäytetyössäni selvitän ensin hieman Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja sen toimintaa, mutta pääasiana selvitän seurakuntaliitosta ja seurakuntien liitosmahdollisuuksia. Empiriaosa ei ole omana kappaleenaan, vaan käytän sitä aina teorian jatkona, sellaisessa kohdassa missä käsitellään kyseistä teoriaa. Kokemustieto seurakuntaliitoksesta on itsenäisten Ruskon ja Vahdon seurakuntien sekä liittyneen Ruskon seurakunnan kirkkovaltuustojen ja kirkkoneuvostojen pöytäkirjamateriaalia ajalta, jolloin yhdistymistä suunniteltiin kuntaliitoksen yhteydessä. Opinnäytetyössäni peilaan teoriaa käytäntöön Ruskon ja Vahdon seurakuntien liittymistapahtumassa. Seurakuntaliitokset olivat ajankohtaisia muutama vuosi sitten kun tapahtui oikea ”kuntaliitosbuumi”, tällä hetkellä sekä kunta- että seurakuntaliitostaholla on hiljaisempaa johtuen uudesta kuntarakennelain valmistelusta. Opinnäytetyötutkimuksesta hyötyvät seurakunnat, sillä on nähtävissä että ohjeiden mukaan toimimalla on mahdollisuus saada seurakuntaliitos onnistumaan.

2 SEURAKUNTA

2.1 Mikä on seurakunta?

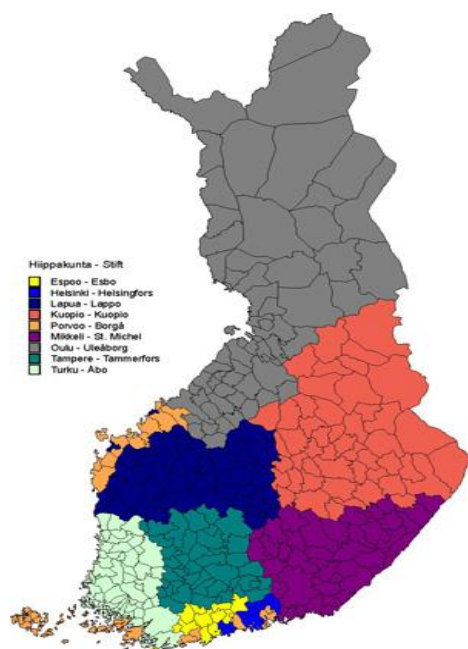
Kun kuulutaan kirkkoon, ollaan kirkon jäseniä. Seurakunta on määrätty alue, jolle kirkon jäsenet kuuluvat. Pääsääntöisesti henkilö on sen seurakunnan jäsen, jonka alueelle kuuluu hänen kotikuntansa. Samalla alueella voi olla useita seurakuntia riippuen niiden kielestä. (Kirkkolaki 26.11.1993/1054, 2 §.) Kirkon jäsenistä noin 75 % on aikuisia eli noin 3,1 miljoonaa. Seurakunnassa jäsenillä on turvallinen ilmapiiri, jossa jokaisella on oma henkinen ja hengellinen sekä fyysinen kasvurauha. Seurakuntaelämä on avointa ja ulospäin suuntautuvaa, vieraanvaraista, lämmintä rukoilevaa sekä rakenteeltaan joustavaa. (Pesonen, M. ym. 2012, 6 – 15.) Kirkon jäseneksi tulemiseen on useampi tapa: 1) lapselle pappi toimittaa pyhän kasteen, 2) rippikoulun käynyt evankelis-luterilaiseen kirkkoon aikaisemmin kuulunut henkilö, joka tahtoo tunnustaa kirkon uskoa, tai 3) muu henkilö, joka ei kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, ja hän saa opetusta ja kasteen tai jos hän on jo kastettu niin tunnustaa uskon. (Kirkkojärjestys 1055/1991, 3 §.)

2.2 Kirkon organisaatio

Kun on seurakunnan palveluksessa työssä, on työssä kirkolla. Kirkon keskushallintoon kuuluvat kirkkohallitus, kirkolliskokous, piispainkokous, Kirkon työmarkkina-laitos ja ulkoasiain neuvosto. Tämä keskushallinto vastaa kaikista kirkolle kuuluvista yhteisistä asioista, joita ovat erilaiset tehtävät kirkon lainsäädännöstä koulutukseen ja viestintään, lähetystyöhön sekä lapsi- ja nuorisotyöstä diakoniaan asti. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

2.3 Kirkon keskushallinto

Kirkolliskokous kuuluu keskushallintoon ja se on kirkon päättävistä elimistä ylin. Asiat joita käsitellään kirkolliskokouksessa, koskevat kirkon lainsäädäntöä, kirkon oppia ja hallintoa sekä taloutta. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.) Kirkolliskokouksessa mm. hyväksytään ja määrätään käyttöön otettavaksi kirkolliset kirjat kuten virsikirja, kirkkokäsikirja, raamatunkäännös ja messua koskevat sävelmistöt. Niin ikään siellä annetaan lausuntoja ja toiveita valtioneuvostolle koskien esimerkiksi kirkon suhdetta valtioon tai uskonnonopetusta ja koulukasvatusta. Kirkolliskokouksessa annetaan päätös myös hiippakunnan perustamisesta ja sen rajojen muuttamisesta, mikä liittyy seurakuntajakoon. (Kirkkolaki 26.11.1993/1054, Osa V, luku 20, 7 §.) Kirkolliskokouksen jäseninä ovat hiippakuntien piispat, kenttäpiispa, 96 valittua edustajaa, joista 32 on pappia ja 64 maallikkoa, saamelaisedustus, joka on saamelaiskäräjien valitsema sekä valtioneuvoston edustaja. (Kirkkolaki 1054/1993, 1 §).

Kuva 1. Suomen hiippakuntakartta vuonna 2009 (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013)

Kirkkohallituksen tehtävänä on hoitaa kirkon hallintoa, taloutta ja toimintaa, se on myös kirkon keskusrahaston hallitus. Kirkkohallituksen tehtävänä on olla yhteydessä valtioneuvostoon, ellei sitä ole määrätty kirkolliskokouksen tehtäväksi, ja se mm. valmistelee asiat kirkolliskokoukselle sekä määrää kerättävien päiväjumalanpalvelusten kolehtien kantotarkoituksen. (Kirkkolaki 1054/1993, 1 - 2 §.)

Piispainkokous, Kirkon työmarkkinalaitos sekä ulkoasiain neuvosto kuuluvat kirkon keskushallintoon. Piispainkokouksessa käsitellään mm. kirkon uskon kysymyksiä, hiippakuntien hallintoa ja niiden hoitoon liittyviä asioita, se tekee esityksiä kirkolliskokoukselle ja kirkkohallitukselle. (Kirkkolaki 1054/1993, 2 §.) Kirkon työmarkkinalaitos neuvottelee palvelussuhteen ehdoista virka- ja työehtosopimukseen ja työsuojeluun liittyvästä yhteistoiminnasta seurakuntien ja seurakuntayhtymien puolesta. (Kirkkolaki 1054/1993, 9 §). Kirkon ulkoasiain neuvosto hoitaa kirkon ulkomaanasioita ja ekumeenisia suhteita. Se päättää kirkon edustamisesta kirkkojen välisissä järjestöissä. Sen valitsee kirkolliskokous. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

3 LÄHTÖKOHTA SEURAKUNTALIITOKSELLE ON KUNTALIITOS

Kunta- ja palvelurakennemuutostuushanke on käynnistetty vuonna 2005 ns. Paras-hankkeena. Kuntarakenteesta pyrittäisiin tekemään taloudellinen, kuitenkin sellainen että koko maassa turvattaisiin palvelut ja niiden saatavuus jokaiselle. Tämä tapahtuisi kehittämällä tuotantotapoja ja organisointia, siten että olisi muodostettu toiminnallisia yhteistoiminta-alueita. (Valtiovarainministeriön www-sivut 2013.) Lisäksi kuntaliitoksia puolustavissa perusteluissa viitataan yleiseurooppalaiseen kehitykseen, joka edellyttäisi suurempia kuntayksiköitä alueellisessa kilpailussa. Suurin välillinen syy kuntaliitokseen on muuttoliike. (Vallenius, Nieminen & Tähkänen 2005, 9 -10.) Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että kuntien hallinto uudistuu ja että niiden asema suomalaisen demokratian ja hyvinvointiyhteiskunnan perustana säilyy. Kuntien on tärkeää säilyttää ja vahvistaa toimivia yhteistoimintaorganisaatioita. (Kuntaliiton www-sivut 2013.) Paras-laki oli määräaikainen laki, jonka voimassaolo oli 23.7.2007 – 31.12.2012. (Paras-laki 169/2007 15 §).

3.1 Lakiesitykset kuntauudistuksesta

Laki Paras-hankkeesta edellytti, että kunnan ja valtion tuli selvittää yhdessä asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut, jos kunnan vakavaraisuus tai talouden tunnusluvut olivat olennaisesti heikommat kahtena vuonna mitä valtioneuvoston asetuksen raja-arvot säätävät. (Paras-laki 169/2007, 9 §). Jotta kuntien yhteistoiminta olisi vahvistunut, olisivat ne voineet perustaa yhteistoiminta-alueita toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi. (Paras-laki 169/2007, 5 §).

Vuonna 2012 hallinnon- ja aluerakennemuutoksen ministeriötyöryhmä hyväksyi uuden kuntalakerakenneluonnoksen kuntiin lausuntoa varten. Lakiluonnos esittää, että nykyinen kuntajakolaki muutettaisiin. Kuntien tulisi selvittää yhdistymistä, jos sen selvityspohjat koskevat palvelujen edellyttämää väestöpohjaa, työpaikkaomavaraisuutta, työssäkäyntiä ja yhdyskuntarakennetta sekä kunnan taloudellista tilannetta. Tavoitteena on, että saadaan aikaan kuntien yhdistymisesityksiä, joten kuntien tulisi

tehdä yhdistymisselvitykset ja –esitykset 1.7.2014 mennessä. Uuden kuntarakennelain olisi tarkoitus tulla voimaan kesällä 2013. (Valtiovarainministeriön www-sivut 2013.)

3.2 Seurakunta kuntauudistuksen mukana

Kuntaliitosten selvitysvaiheessa on otettava huomioon muutosten vaikutukset seurakuntiin ja alueella muihin toimiviin lähiyhteisöihin. Seurakunnat tulisi ottaa mukaan keskusteluun liitosneuvotteluista, jotta sillä saralla osattaisiin varautua tulevaan. Kirkkohallituksen mukaan kuntauudistuksen aikataulu on erittäin kireä, sillä kuntauudistuksen lainsäädäntöpohja olisi valmiina jo vuonna 2015. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

Kuntien aluepoliittinen keskustelu ja väestön muuttoliikkeen jatkuminen sekä siihen liittyvä rakennemuutos yhteiskunnassa, kirkon keskushallinnon ja seurakuntien taloudelliset ongelmat sekä yhteiskunnan rakennetta muuttanut yhteisöllinen ajattelutavan muutos, vaikuttavat myös seurakuntien rakennemuutokseen. Muuttoliike on yksi vaikuttavimmista tekijöistä seurakunnan taloudelliseen tasapainoon. Muuttotappioseurakunnissa tulee hakea yhteistyömuotoja naapuriseurakuntien kanssa. (Vallenius 2005, 9 -10.) Kunta ja seurakunta ovat paikallisen itsenäisyyden luojia. Kirkkohallitus epäileekehitystä, jossa kunnan tarkoitus tulevaisuudessa olisi vain asiakaslähtöisten palvelujen tuottaja ilman paikallisyhteisön ilmapiiriä. Kirkkohallitus korostaa myös ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasapuolista kohtelua sekä oikeudenmukaisuutta palvelujen saatavuudessa. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

Seurakuntarakenteen uudistamisessa tarkastellaan linjauksia 1990-luvulta alkaen, siinä voidaan todeta neljä kohtaa seurakuntien yhdistymisprosessissa:

- 1) hallinnon keventäminen
- 2) päätöksenteko ja suunnittelu tiiviisti yhteen toiminnassa ja taloudenhoidossa
- 3) taloudellisen itsekannattavuuden tukeminen
- 4) hallinto hoidetaan suurissa yksiköissä ja toiminta, toteutus sekä niiden johtaminen tapahtuu pienissä yhteisöissä. (Vallenius 2005, 178, 16.)

4 SEURAKUNTALIITOKSEN MALLIT

Rakennemuudistus antaa mahdollisuuden useampaan liitosvaihtoehtomalliin: ”seurakunnan liittyminen toiseen seurakuntaan, seurakuntien lakkauttaminen ja uuden seurakunnan perustaminen tilalle, seurakuntayhtymän perustaminen, seurakunnan liittyminen olemassa olevaan seurakuntayhtymään, seurakunnan lakkauttaminen ja sen osien liittäminen toisiin seurakuntiin, seurakunnan osan erottaminen uudeksi seurakunnaksi ja seurakunnan osan erottaminen ja siirtäminen toiseen seurakuntaan”. (Huotari, Kujanpää, Nieminen, Ripatti, Vallenius & Aarnio-Jääslekinen 2007, 8.)

4.1 Kappeliseurakunnat ja seurakuntapiirit

Kun seurakunnat yhdistyvät, voidaan päätätä että osa yhdistyvien seurakuntien toiminnasta jatkuu kappeliseurakuntana. Eteenkin jos emäseurakunnassa on pitkät etäisyydet ja se on laaja, niin tällöin voidaan puoltaa liittyvää seurakuntaa muodostamaan kappeliseurakunta. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

Kappeliseurakunnan perustamisesta päätetään seurakunnan kirkkovaltuustossa. Kappeliseurakuntaan valitaan kappelineuvosto, joka hoitaa asioita. Kappelineuvoston jäsenet valitaan kappeliseurakunnan alueella asuvista seurakunnan jäsenistä kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston toimesta. Kappelineuvostolle on myönnettävä seurakunnan talousarviossa varoja sen toimintaa varten. (Kirkkojärjestys 1055/1991, 1 §.)

Piirineuvosto voidaan muodostaa kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston päätöksellä osasta seurakuntaa. Piirineuvosto valitaan johtamaan seurakuntapiirin toimintaa, ja sille voidaan myöntää varoja oman seurakuntapiirinsä alueella tapahtuvaan toimintaan. (Kirkkojärjestys 1055/1991, 5 §.)

4.2 Seurakuntayhtymä

Saman tai useamman kunnan alueella olevista seurakunnista voidaan muodostaa myös seurakuntayhtymä. Tässä seurakuntayhtymän tehtäväksi tulee huolehtia sen seurakuntien henkilöstöasiat, rahatoimen asiat, kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus. Kun perustetaan seurakuntayhtymää, seurakuntien varat ja velvoitteet siirtyvät seurakuntayhtymälle ellei perussäännössä määrätä mikä osuus säilyy seurakunnilla itsellään. Seurakuntien kirkkovaltuustot päättävät yhtymän perustamisesta, ja päätös on alistettava kirkkohallituksen ratkaistavaksi. (Kirkkolaki 1054/1993, 1 – 4 §.)

Seurakuntayhtymän seurakunnilla on oma seurakuntaneuvosto, joka mm. päättää varojen käytöstä, mitkä on osoitettu seurakunnalle seurakuntayhtymän talousarviossa. Kirkkoneuvosto on yhteinen toimeenpaneva elin seurakuntayhtymässä. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

4.3 Seurakuntaliitos yhdeksi seurakunnaksi

Seurakuntajaon muuttamisesta aloitteen voi tehdä seurakunnan kirkkovaltuusto tai kunkin seurakunnan seurakuntaneuvosto sekä tuomiokapituli tai piispa. Jos muutos on kuntajaon yhteydessä, kirkkohallitus voi silti panna asian vireille. Päätöimiset viranhaltijat siirretään uuden seurakunnan virkoihin. Johtosäännössä tulee päättää mitkä kirkkoherran virat lakkaavat ja miksi viroiksi ne muuttuvat (kappalaisen virat). Seurakunnan omaisuus siirtyy uudelle yhdelle seurakunnalle. (Kirkkolaki 1054/1993, 1 – 4 §.)

4.4 Yhteistyötahoja

Rakennemuutoksen perustasona pidetään kappeliseurakuntaa, seurakuntapiiriä tai itsenäistä seurakuntaa, jolla on omat taloudelliset, toimitila-, sekä henkilöresurssit. Tällä tasolla huolehditaan perustoiminnoista seurakunnassa. (Huotari ym. 2007, 15 - 16.)

Seurakuntien yhteistyötasolla voidaan lisätä tukitoimia. Yhteistyötaso voi olla jopa niinkin suuri kuin rovastikuntataso tai vielä suurempi. Yhteistyötasolla voidaan käsitellä laajoja asioita henkilöstö- ja taloushallinnon suunnittelusta tietohallintoon ja hautausmaiden sekä kiinteistöjen hoitoon. Henkilöstön ja vapaaehtoistyön täydennuskoulutuksen järjestäminen yhteistyötasolla tulee tarkoituksenmukaiseksi jo kustannustenkin kannalta.

Henkilöstö- ja taloushallinnon, tietohallinnon, kiinteistöjen ja hautausmaiden hoito, jäsenrekisterinpitäminen ja metsätalouden hoito kuuluu yhteistyötason tehtäviin. Kirkon keskusrahaston alaisuudessa toimii palvelukeskus, joka on jaettu toimipisteisiin eri puolille Suomea. Näissä palvelukeskuksissa tullaan hoitamaan talous- ja henkilöstöhallinto yhteisellä tietojärjestelmällä. (Huotari ym. 2007, 16.)

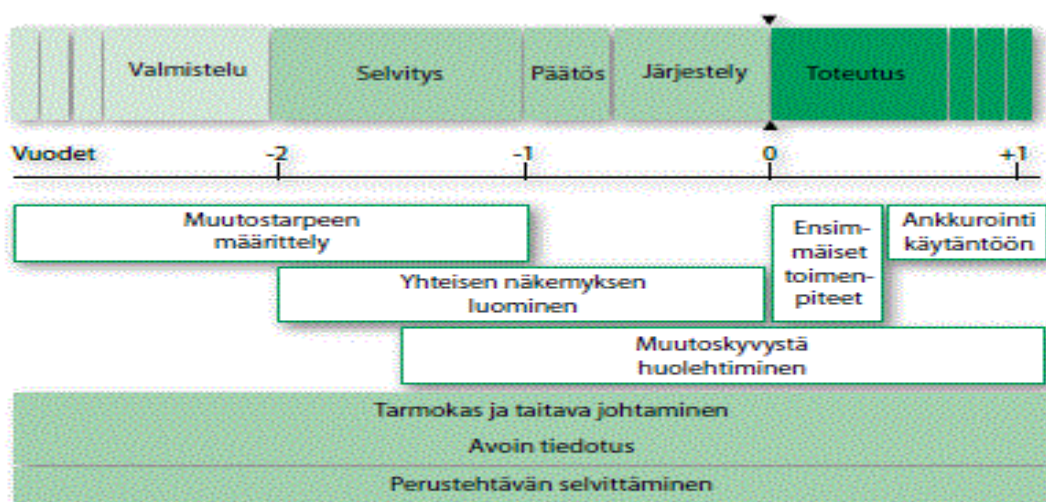
5 HAASTEELLINEN YHDISTYMINEN

Kuntaliitoksissa yhdistyminen perustuu liittosopimuksesta neuvotteluun, mutta seurakuntafuusion ongelmana on se että ei ole käytetty neuvottelu menetelmää. Seurakuntien yhdistymisprosessin valmisteluvaiheessa on hyvä sopia virkojen muutosten ja investointien pidättäytymisestä. Kun on selkeä ja hyvin valmistettu päämäärä, sekä järkiperäiset perustelut yhdistymisen linjasta, niin muodostuu turvallisuuden tunne prosessissa mukana oleville. Seurakuntayhteisön yhdistymisprosessissa voidaan hyödyntää poikkitieteellistä lähestymistapaa, jolloin voidaan käyttää esimerkiksi liiketalouden ja yritysmaaliman tutkimuksia hyväksi. (Vallenius ym. 2005, 20, 174 – 176.) Aloite, joka koskee seurakuntajakoa, lähetetään tuomiokapitulille. Tuomiokapitulin tulee kuulla jokaisen seurakunnan kirkkovaltuustoa, jota seurakuntajaon muutosehdotus koskee. Jos tuomiokapituli ei palauta muutosehdotusaloitetta takaisin kirkkovaltuustolle, se lähettää asiakirjat ja oman lausuntonsa kirkkohallitukselle. (Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v.1993, 21 §.)

Vahdon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirjan mukaan päätös Ruskon ja Vahdon kuntien liittämistä yhteen oli tehty jo 20.12.2007. Tällä Päätöksellä oli seurauksena

että Ruskon ja Vahdon seurakuntien tilanne tuli muuttumaan, sillä yhden kunnan alueella voi olla vain yksi seurakuntatalous. Vahdon kirkkovaltuusto hyväksyi kirkkoneuvoston päätöksen, jossa Vahdon seurakunta tultiin liittämään Ruskon seurakuntaan vuoden 2009 alusta, Ruskon seurakunnan nimi tulisi säilymään laajentuneen seurakunnan nimenä, ylimääräisiä seurakuntavaaleja ei järjestettäisi vaan Ruskon kirkkovaltuusto muodostuisi Vahdolla vuoden 2006 vaalien mukaan valituista jäsenistä ja Ruskolla vuoden 2007 vaalien mukaan valituista jäsenistä. Sekä vielä Vahdon seurakunnasta muodostettaisiin kappeli, jonka perustamisessa olisi tarkoitus noudattaa Vahdon kirkkoneuvoston käsittelyssä ollutta sopimusluonnosta. (Vahdon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 2 14.2.2008, § 5/11.)

Aika, joka käytetään seurakuntien yhdistymiseen valmistelusta toteutukseen, on keskimäärin kaksi vuotta. Kuva 1 kertoo vaiheistuksen. (Huotari ym. 2007, 17).

Seurakuntien yhdistymisprosessin vaiheet ja keskeiset asiakokonaisuudet

Kuva 1. Seurakuntien yhdistymisprosessi (Huotari ym. 2007, 17).

5.1 Valmistelu

Valmisteluvaiheessa tarvitaan prosessia varten selvityksiä seurakunnan taloudellisesta ja toiminnallisesta tilasta, lainsäädännön asiakirjoja ja yhdistymisavustusselvitys sekä muita asiakirjoja. (Vallenius ym. 2005, 178). Valmisteluvaiheessa on tarkoitus

selvittää myös, minkälaiseen lopputulokseen on tarkoitus päästä. Taloudelliset resurssit tulee ottaa huomioon. Kirkkovaltuusto hyväksyy rakennemuutosaloitteen, joka tulee kirkkohallituksen päätettäväksi tuomiokapitulin välityksellä. Henkilöstön aseman ja tehtävien muutokset tulee kartoittaa valmisteluvaiheessa. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 3.) Tutkimusten mukaan mielekäs kokonaisuus taloudenhoidon kannalta on arviolta noin 20 000 jäsenen seurakunta. Se olisi perusta nykyisten laatuvaatimusten mukaan perustehtävien hoidon taloudelliselle ja tehokkaalle hoidolle. (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013.)

Valmisteluvaiheessa selvitetään myös tarvittava apuvoima yhdistymisprosessiin: tarvitaanko ulkopuolinen selvitysasiantuntija. Tiedottaminen eri vaiheissa on ehdottoman tärkeää, jotta vältyttäisiin raskaalta mutta väistämättömältä muutosvastarinnalta. Joka tapauksessa muutosvastarinta aiheuttaa kriisejä ja niitä voidaan hoitaa viestinnän tehostamisella, käymällä toistuvasti ryhmä- ja henkilökohtaisia keskusteluja esimiesten johdolla sekä esittämällä uuden organisaation mahdollisuuksia työhön. (Valenius ym. 2005, 180.) Tarvittavalla selvitysmiehellä on oikeus tutkia liittyvien seurakuntien toimintaa, hallintoa ja taloutta sekä hänellä on oikeus saada myös viranomaisilta tietoa ja apua tehtäväänsä. Voimassaolevien säännösten ja Kirkkohallituksen antamien viimeistä kirjanpituvuotta koskevien soveltamisohjeiden mukaan tehdään kirjanpito ja tilinpäätös. Tasetilien sisältö tulee tarkistaa kirjanpitolain mukaisesti viimeisenä vuonna. Laajentunut tai uusi seurakunta tekee toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen kaikkien seurakuntien osalta uudessa kokoonpanossa, kuitenkin sovitaan että ”vanhojen” seurakuntien vastaavat tekevät nämä asiakirjat ”vanhalta” itsenäiseltä kaudelta. Samoin tehdään seurakunnan taloustilastolle. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 3 – 4.)

5.2 Selvittely

Selvitysvaiheessa kirkkoherra ja talouspäällikkö/-johtaja ovat avainasemassa tiedottamisessa sekä työntekijöiden että luottamushenkilöiden suuntaan prosessin eri vaiheista. Heidän on luottamushenkilöiden kanssa välitettävä näkemys uudesta toimintamallista. Selvitysvaiheen kesto voi olla lyhyt, jos liitos on osana kuntaliitosta. Täs-

sä kuntaliitosyhdistymisessä aikataulu muodostuu kunnan yhdistymisen aikataulun mukaan. Jos taas seurakuntien yhdistyminen on niiden omista intresseistä, niillä on mahdollisuus selvittää asioita ajan kanssa yhdessä. (Vallenius ym. 2005, 178, 208.) Muutoksessa tulee ottaa huomioon monta vaihetta, mitä on hyvä tarkastella muuttaman muistikohdan valossa. 1. muutoksen suunnittelu, 2. uhan kokemisen vaihe, 3. vastustamisen vaihe ja 4. hyväksymisen vaihe. (Ponteva 2012, 109).

Selvitysvaiheen tehtävä on koota tietoa neuvottelevien seurakuntien toiminnasta, taloudesta, investointitarpeesta, henkilöstöstä ja siihen kohdistuvista suunnitelmista, kiinteistöistä sekä hautausmaista. Yhdistymisestä tiedottamista pitää lisätä, niin että siitä olisi hyötyä koko organisaatiolle, kunnalle, yhteistyökumppaneille ja tuomiokapitulille. Henkilöstön osallistuminen suunnitteluun, seurakuntalaisille tiedottaminen kuuluvat selvittelyvaiheen piiriin. Selvitetään tulevan seurakunnan malli, ja jos perustetaan kokonaan uusi seurakunta, on järjestettävä seurakuntavaalit. Selvitetään henkilöstön siirrot; vakituisten viranhaltijoiden ja työsuhteisten siirrot sekä määräaikaisten siirrot. Ja viimeiseksi huomioidaan ja selvitetään yhdistymisaloite hallintoelimiä varten. (Vallenius ym. 2005, 209 - 210.) Tuleviin taloudenohjauskeinoihin vaikuttaa perustetaanko kokonaan uusi seurakunta, liitetäänkö olemassa olevaan seurakuntaan muita lisää vai liitetäänkö itsenäinen seurakunta seurakuntayhtymään tai perustetaanko uusi seurakuntayhtymä. Jos perustetaan kappeliseurakunta, seurakuntapiiri tai muu aluejako, perustetaan näitä varten vain tunnisteet talousarvioon sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Tunnisteille kirjataan ne toiminnan tulot ja menot, joilla katsotaan olevan merkitystä aluejakoille. Rahoitusosan eli verotuloja ja maksuja ei seurata tunnisteittain, paitsi seurakuntayhtymissä, joissa on päätetty seurata omaisuutta seurakuntakohtaisesti. Laajentuneessa seurakunnassa talous- ja henkilöstöhallinto sekä hautaus- ja kiinteistötoimi hoidetaan keskitetysti. Siksi näiden yksiköiden toimintamenot ja –tulot kirjataan yhtenä kokonaisuutena. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 5.)

Ruskon ja Vahdon seurakuntien liitoksessa oli kolme vaihtoehtoa, jotka Ruskon seurakunnan kirkkoneuvosto esitti Ruskon seurakunnan kirkkovaltuustolle. Vaihtoehdot olivat 1. Seurakuntayhtymä, 2. Yksi seurakunta, jolloin perustettaisiin täysin uusi seurakunta uusine kirkkovaltuuston vaaleineen ja vanhat seurakunnat lakkautettaisiin, 3. Yksi seurakunta, toinen seurakunta liitettäisiin toiseen, ei tarvittaisi kirkko-

valtuuston vaaleja, vaan yhdistyneen seurakunnan kirkkovaltuusto muodostuisi ns. ”paperivaaleilla” (jäsenmäärä suhteutettaisiin mukautettuna seurakunnan väkimäärään). Ruskon seurakunnassa päätettiin että Vahdon seurakunta liittyi kolmannella mallivaihtoehdolla Ruskon seurakuntaan. Ruskon kirkkovaltuustolle esitettiin myös että Vahdon seurakunnasta muodostettaisiin kappeliseurakunta, kun seurakunnat liittyisivät yhteen vuoden 2009 alussa. Ruskon seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyi tämän päätöksen. (Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 2 11.2.2008, § 34 - 35.) Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston kokouksessa 5/2008 päätettiin Ruskon kirkkovaltuuston vahvistavan sopimuksen, jossa 1. Ruskon kirkkovaltuusto päätti vuoden 2009 ensimmäisessä kokouksessa perustaa Vahdon kappeliseurakunnan 2. Kappelineuvoston jäsenenä säilyi Vahdon kirkkoneuvosto 3. Kappelineuvoston käyttöön osoitettiin tietty summa rahaa Ruskon seurakunnan talousarviossa. Tällöin Vahdon kappelineuvoston tulee hyväksyttää toimintasuunnitelma ja varojen käyttösuunnitelma Ruskon seurakunnan kirkkoneuvostolla. (Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 5 2.10.2008, § 66.) Selvitysvaiheessa tuomiokapituli saa tulevasista liitoksesta ehdotuksen, jossa on kaikki kertyneet asiakirjat selvityksestä, myös viranhaltijoita ja työntekijöitä sekä omaisuuden jakoa koskevat sopimukset. Tuomiokapituli antaa viranhoitomääräyksen siirretyille papeille ja lehtoreille. (Kirkkojärjestys 1055/1991, 2 ja 3 §.) Vahdon seurakunnan kirkkovaltuuston kokouksessa 5/2008 esitettiin Vahdon kirkkoneuvoston esitys, jossa oli edellä mainitut Ruskon seurakunnan kirkkovaltuustolle esitetyt asiat kappeliseurakunnan perustamisesta. Sopimukseen kuului ”1. Ruskon kirkkoneuvoston sitoutuminen kappelin ja kappelineuvoston perustamiseen Vahdolle 1.1.2009. 2. Kappelineuvostolle osoitetaan talousarviossa vuodelle 2009 tietty summa rahaa ja vuodelle 2010 vähintään sama summa rahaa kuin vuonna 2009 laaditun toimintasuunnitelman mukaan. 3. Kappelineuvostoksi nimetään vuosiksi 2009 ja 2010 nykyinen Vahdon kirkkoneuvosto.” Tämän sopimuksen Ruskon ja Vahdon kirkkoneuvostot hyväksyivät yksimielisesti ja myös muut seurakunnan hallintoelimet sitoutuivat noudattamaan sitä. (Vahdon kirkkovaltuuston pöytäkirja 5 22.12.2008 § 6/28.)

5.3 Päätösvaihe

Päätösvaiheessa seurakunnan kirkkoneuvostoissa ja –valtuustoissa käsitellään selvitysvaiheessa tulleita tuloksia seurakuntajaon muuttamisesta. Tuomiokapituli kuulee muutosprosessin alla olevia seurakuntien tai seurakuntayhtymien kirkkovaltuustoja. Tuomiokapituli voi myös määrätä selvitysmiehen prosessiin. Kirkkohallitus päättää seurakunta-alueen muuttamisesta asiakirjan perusteella, minkä on saanut tuomiokapitulilta. (Vallenius ym. 2005, 211.) Lopullisen päätöksen tekee kirkkohallituksen täysistunto seurakunnan lakkauttamisesta, yhdistämisestä tai seurakuntayhtymän lakkauttamisesta tai perustamisesta. Osa seurakunnan viranhaltijoista on työssä valtakirjalla tuomiokapitulin määräyksestä. Kirkkohallitus siirtää nämä viranhaltijat perustamiinsa virkoihin ja seurakunta siirtää loput viranhaltijat ja päätoimiset työntekijät uusiin virkoihin. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 4.)

6 JÄRJESTELYTYÖ PÄÄTÖSVAIHEEN JÄLKEEN

Muutos on vaikeaa muutosvastarinnan takia, sen läpiviennissä on kolme eri tasoa. (Setälä 1994, 27.)

- mielensisäiset muutokset
- ulkoiset muutokset
- päätöksenteko

Muutostyöstä mikä organisaatiossa tehdään ”on valtaosaltaan ihmisen mielen sisäistä.” Parhaiten työpaikalla pidetään muutostyötä yllä, kun tiedotetaan ja pidetään työntekijät ajan tasalla. Heille tulee kertoa muutoksen todellisuus ja sen reunaehdot sekä ratkaisut, jotka vaikuttavat perustehtävään. (Setälä 1994, 27.)

Ulkoiset muutokset tarkoittavat niitä kaikkia työpaikalla tapahtuvia muutoksia. Julkisen hallinnon työpaikoilla muutos on ennen kokematon myös mittasuhteiltaan. Kun on kyse ulkoisesta muutoksesta, on hyvä alkaa joko ”pienen askelin” eteneminen tai

tehdä muutos ”kertarysäyksellä”. Jos muutosprosessin jo alettua ei ala tapahtua mitään, muutos alkaa menettää uskottavuuttaan. Ei voi liikaa korostaa muutoksesta tiedottamista, sillä sen perusteella henkilöstö sitoutuu muutostyöhön. (Setälä 1994, 28.) Muutoksessa tulee ottaa huomioon se, että oma organisaatio ei ole ainoa muuttuja tai muutoksen alla oleva. Kannattaa lainata toisten organisaatioiden ideoita ja soveltaa niitä omaan tilanteeseen. Oikeita tapoja toimia muutoksessa on useita, niistä pitää osata valita oikea omaan organisaatioon sopiva. (Ponteva 2012, 103.)

6.1 Järjestelyvaihe

Muutosta ryhdytään toteuttamaan, kun kirkkohallitukselta on tullut päätös seurakuntajaon muuttamisesta. Järjestelytoimikunnan rooli on melko suuri, jos seurakuntaliitoksen muutoksen ajankohta sattuu aikaan, jolloin ei voida järjestää seurakuntavaaleja. Kun on tarkoituksena perustaa uusi seurakunta ja vanhoja lakkauttaa, niin tähän työhön tuomiokapituli asettaa järjestelytoimikunnan, joka valitaan tulevien seurakuntien kirkko- ja seurakuntaneuvostojen jäsenistä. (Vallenius ym. 2005, 212 – 214.) Muutosprosessi on seurakunnassa haastavaa aikaa työntekijöille, velvoitteena tulee hallintolain taholta, että työntekijöitä on kuultava muutosprosessin aikana. Tämä voidaan toteuttaa joukkokokouksella tai henkilökohtaisella keskustelulla. Jotta prosessissa päästään asiatasolle, on tunteiden ilmaiseminen välttämätöntä. (Huotari ym. 2007, 22.) Organisaatioiden liitoksessa on tärkeää, että joku selkeästi vastaa prosessista. Joskus yksikin innostunut henkilö muutoksesta lisää muiden innostusta. (Ponteva 2012, 78 – 79.)

6.1.1 Järjestelyvaiheen valmistelutehtävät

Kun seurakunnat liittyvät yhteen ja mallina on seurakunnan liittyminen toiseen, laajentuvan seurakunnan hallintoelimet hoitavat päätöksentekoa yhdistymishetken saakka. Siirtyviltä seurakunnilta on tarkoituksenmukaista pyytää lausunto yhteisistä

asioista. Tavoitteiden asettaminen henkilöstölle ja luottamushenkilöille on yhteisen seminaarin järjestämisen paikka. Tiedotus ja viestintä ovat äärimmäisen tärkeitä muutosvaiheessa. Työtehtävien yhdistämisestä ja päätöksenteon päälinjoista tulee ohjeistaa työntekijätiimissä. (Vallenius ym. 2005, 214.)

Seurakuntavaalit, joihin liittyvät vaalilautakunnat ja äänestysluettelot ym. tulee järjestää järjestelyvaiheen valmisteluvaiheessa. Uuden seurakunnan kirkkoneuvoston työjärjestys ja kirkkovaltuuston ohjesäännön sekä virka-, talous- ja johtosääntöjen valmistelu sekä päätöspöytäkirjamallien laadinta kuuluvat myös tähän valmistelun vaiheeseen. Kiinteistöjen huollon, perusparannuksen, säilyttämisen ja tilamuutokseen vaikuttavat tehtävät sekä tietohallinnon järjestäminen, it-tuen käyttäminen, atk-laitteiden hankinta ja it-asioihin kouluttaminen kuuluvat valmisteluvaiheen tehtäviin. Arkiston hoitaminen, toimistotehtävien sekä tiedotuksen järjestäminen uutta organisaatiota huomioiden pitää saada järjestettyä valmisteluvaiheessa. (Vallenius ym. 2005, 215.)

Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirjasta 8/2008 käy ilmi, että Ruskon seurakunnan taloudellinen jaosto oli tehnyt listan yhdistymiseen liittyvistä asioista. Kirkkoneuvosto tiedosti asiat sekä kirkkohallituksen päätöksen (3.6.2008, 122 §) mukaisesti antoi vaalilautakunnalle kehotuksen toimittaa laajentuvan Ruskon seurakunnan 1.1.2009 uuden kirkkovaltuuston vaalit nk. paperivaalilla. Vertauslukuina käytettäisiin Vahdolla vuonna 2006 ja Ruskolla vuonna 2007 pidettyjen seurakuntavaalien vertauslukuja, ajankohtana olisi 5.10.2008. Vaalitoimituksen tarkkailijoiksi kutsuttaisiin Vahdon vaalilautakunnan jäsenet. (Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja 8 1.9.2008, § 29.)

6.1.2 Taloussuunnitelma yhdistymisvuodelle

Talousarvio on tavoitteellinen tietyn ajanjakson, mahdollisimman hyvään taloudelliseen suoritustasoon pyrkivä toimintasuunnitelma, jolla tarkoitetaan tulosta rahassa mitattaessa. Sen laadinta tehdään osastotasoisena ja vuosikohtaisena sekä pitkäai-

kaissuunnitelmana. Talousarvion teko on suunnitelmallinen ja siihen tullaan vertaamaan tulosta vuoden aikana, näin johto pystyy konkretisoimaan toiminnan kehittämisen (Järvenpää, Länsiluoto, Partanen & Pellinen 2010, 206 - 207.) Talousarvio ei ole mikään itsestään selvyys, vaan siinä tarkasteltavat tehtävät tulee määrittellä tarkasti, jotta ei tule ristiriitoja sitä valmisteltaessa. Talousarvion tekeminen ei ole mikään organisaation erillinen ilmiö, vaan sitä tarkastellaan yhdessä muiden johtamiselementtien kanssa. Viralliseen toimintasuunnitelmaan kuuluu sanallinen toimintasuunnitelmaosa ja sen perusteella laadittu budjetti. Toimintasuunnitelmaosassa määritellään tavoitteet, toimenpiteet, resurssit, aikataulut ja vastuuhenkilöt tulevalle suunnittelu-kaudelle. Talousarvion budjettiosaan sisältyy euromääräiset toimintasuunnitelman perusteella laaditut pää- ja osabudjetit. Talousarvion tekemismenetelmät jaotellaan kolmeen ryhmään, jotka ovat autoritääriinen, demokraattinen ja interaktiivinen. Autoritäärisessä mallissa määritellään tavoitteet, tämä on nopeaa ja edullista. Se voi olla tarkoituksenmukaista, kun tarvitaan nopeita muutoksia. Demokraattisessa talousarvion teossa vastuualueilla on tärkeä merkitys, suunnittelu tapahtuu vastuualuekohtaisesti. Vastuualuebudjetit kootaan yhdeksi pääbudjetiksi. Interaktiivisessa menetelmässä yhdistetään kahta edellistä. Siinä ylin johto määrittelee raamit ja yleiset tavoitteet talousarvioneuvotteluissa ja sen jälkeen kun vastuualuejohto ja ylin johto ovat yksimielisiä raameista, aloitetaan talousarvion tekeminen. (Suomala, Manninen & Lyly-Yrjänäinen 2011, 129 – 130.)

Laajentuvassa seurakunnassa kirkkoneuvosto tulee vastaamaan taloussuunnitelmien teosta yhdistymisvuodelle. Se valmistelelee taloussäännön, ohjesäännön sekä johtosäännön. Kirkkoneuvoston päätöksessä määritellään myös laajentuvan seurakunnan tilipuitteet ja sisäisen laskennan muutokset sekä se tekee ehdotuksen tulevan vuoden tuloveroprosentista. Laajentuvan seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyy edellä esitetyt asiat, tuloveroprosentti vahvistetaan 17.11. mennessä ja taloussuunnitelma 31.12. mennessä. Jos on kyseessä uusi perustettava seurakunta, tällöin järjestelytoimikunnalle tulee nämä työt, mitä edellä kuului kirkkoneuvoston tehtäviin sekä vielä henkilösiirtojen valmistelu ja uuden seurakunnan tilipuitteiden ja sisäisen laskennan suunnittelu aina siihen asti kunnes uudelle seurakunnalle on valittu hallintoelimet, jotka sitten aloittavat toiminnan. Uuden seurakunnan kirkkovaltuusto päättää talousarvios- ta sekä toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja hyväksyy uuden seurakunnan taloussään- nön. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 5.) Rus-

kon seurakunnan tuloveroprosentti yhdistymisvuodelle 2009 päätettiin kirkkoneuvoston esityksen mukaisesti valtuuston kokouksessa 6/2008. Esityksessä otettiin huomioon Vahdon sekä Ruskon aikaisempi verokertymä sekä ennusteet tulevalle vuodelle sekä arvio kirkollisveron kertymisestä vuodelle 2009. Tuloveroprosentin määrittelyssä huomioitiin myös veronmaksajan näkökulma. (Ruskon kirkkovaltuuston pöytäkirja 6 13.11.2008 § 78.) Laajentuvan Ruskon seurakunnan vuoden 2009 talousarvio vietiin Vahdon seurakunnan kirkkoneuvostoon kannanottoa varten seuraavilta osilta: veroprosentti, henkilöstösuunnitelma ja talousarvio henkilöstökulujen osalta, Vahdon diakoniatyönjohtokunnan toimintasuunnitelmaehdotus, investointisuunnitelma koskien Vahdon kirkkoa ja seurakuntakeskusta sekä hautausmaita, kiinteistöjä ja metsiä koskevia havaintoja ja ehdotuksia. Vahdon seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyi tulevan kappelineuvoston toimintasuunnitelman ja talousarvion vuodelle 2009, mikä tullaan esittämään Ruskon seurakunnan kirkkovaltuustolle 13.11. (Vahdon kirkkoneuvoston pöytäkirja 11 29.10.2008, § 5/126 ja 6/127.)

Jos perustetaan uusi seurakuntayhtymä niin, uuden seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vahvistetaan uuden seurakuntayhtymän kirkkovaltuustossa ja muutkin hallintoa ja taloutta koskevat asiat käsitellään siellä. Uuteen seurakuntayhtymään, voidaan toimielimet valita jo etukäteen hyvissä ajoin ennen aloituspäivää. Toimintansa lopettavien seurakuntien toimielimet huolehtivat hallinnosta ja taloudesta viimeiseen päivään asti. Jos uusi seurakuntayhtymä perustetaan kuntaliitoksen aikataulun mukaan, ei välttämättä ole aikaa perustaa uusia toimielimiä, niin silloin tuomiokapituli vahvistaa väliaikaisen kirkkovaltuuston, joka tekee taloushallintoon sekä talousarvioon ja taloussuunnitelmaan tarvittavat päätökset, sekä kirkkoneuvoston ohjesäännön, kirkkovaltuuston työjärjestyksen sekä johtosäännön. Kun taas laajentuvan seurakuntayhtymän mallissa yhteinen kirkkovaltuusto valmistele talous- ja toimintasuunnitelman yhteinen kirkkoneuvosto tekee esityksen uudesta tuloveroprosentista ja yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyy nämä. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 6 - 8.) Laskenta tukee organisaatiota monella tavalla: aiemmin asetettujen tavoitteiden saavuttamisen seuranta ja päätöksentekoon vaikuttaminen. Kustannus on resurssin kulutus ilmaistuna rahamääränä. Ennen päätöksentekoa pyritään laskelmien avulla selventämään mitä päätöksestä seuraa. Tämän jälkeen seurataan mitä todella saatiin päätöksellä aikaan, mitkä ovat todelliset kustannukset. (Suomala ym. 2011, 16 – 24.) Taloushallinnolla on yrityk-

sessä valvontarooli, joka korostuu raportoinnissa kun haetaan poikkeamakohtia ja selvityksiä ja kehitystoimenpiteitä niitä varten. (Järvenpää ym. 2010, 27).

Ruskon seurakunnan toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodelle 2009 vietiin Ruskon kirkkoneuvoston kautta kirkkovaltuustolle hyväksyttäväksi. Ruskon kirkkovaltuusto hyväksyi ensimmäisen yhdistetyn vuoden toimintasuunnitelma asiakirjan vuodelle 2009 ja talousarvion, jossa kirkkoneuvostoa sitoviksi määritettiin henkilöstökulut, vuosikate, tilikauden ylijäämä, pääluokkien (hallinto, seurakuntatyö, hautaustoimi ja kiinteistötoimi) toimintakatteen ja henkilöstökulut, seurakuntatyön työalojen toimintakatteet, joihin eivät sisälly henkilöstökulut sekä kappelineuvoston talousarviomäärärahan. Kirkkoneuvosto määritteli diakoniatyönjohtokuntaa sitovaksi diakoniatyön toimintakatteen, johon eivät sisälly henkilöstökulut sekä hyväksyi investointisuunnitelman yhdistyneelle vuodelle 2009. Kirkkoneuvoston hyväksyttävänä oli vielä rahoitussuunnitelma investoinneille sekä Ruskon seurakunnan hautainhoitorahaston talousarvio vuodelle 2009. Päätöksessä otettiin vielä huomioon Kirkkohallitukselta saama yhdistymisavustuksen vuoden 2009 osuus ja sen vaikutus vuosikatteeseen ja tilikauden ylijäämään. (Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 7 18.12.2008 § 90.)

Kappeliseurakunnalle tulee myöntää varoja kappeliseurakunnassa tapahtuvaa toimintaa varten. Henkilöstöhallintoa, kiinteistötoimea, hautaustoimea ja hankintatoimea pidetään yhtenä kokonaisuutena, ja siksi näiden toimintojen toimintatulot ja –menot merkitään talousarviossa yhtenä kokonaisuutena koko seurakunnalle. Siksi kappeliseurakunnalle myönnettyt toimintamäärärahat ovat melko pieniä. Kappeliseurakunnalle tai muille pääseurakunnan osille (seurakuntapiiri) perustetaan omat tunnisteensa, joille kohdistetaan toimintatulot ja –menot, mitä sitten halutaan seurata alueittain. Kappeliseurakunnan kappelineuvoston esittämä tarpeet otetaan huomioon talousarvion teossa, mutta sillä ei ole vastaavaa hallinnollista roolia kuin seurakuntaneuvostolla. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 5.)

6.1.3 Taloushallinnon valmistelutehtäviä

Taloushallinnon tärkeitä valmistelutehtäviä ovat laskujen hyväksymiskäytäntö ja säännöt, tilikartat, taksojen ja hinnastojen yhdenmukaistaminen sekä yhteiset toimitasuunnitelmat ja talousarviot, rahaliikenteen käyttöoikeudet ja maksuvalmiussuunnittelu valmistelutehtävät. (Vallenius ym. 2005, 215). Kirjanpidossa rekisteröidään talousprosessin rahamääräisiä tapahtumia ja niiden perusteella laaditaan tilinpäätökseen tuloslaskelma ja tase. Käyttöomaisuuteen kuuluvat esineet, erikseen luovutettavat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka tuottavat tuloa useamman tilikauden aikana. (Suomala ym. 2011, 36 – 38.) Taloushallinnon tuottama informaatio on laadullista, määrällistä tai objektiivista. Määrällisellä informaatiolla tuotetaan laskutoimituksia ja se on siten mitattavissa olevaa. Laadullisella informaatiolla tarkoitetaan einumeraalista informaatiota, siinä tehdään haastatteluja työntekijöiden, asiakkaiden sekä toimittajien kanssa. Objektiivinen informaatio on riippumaton tuottajasta, se on todennettavissa kirjapidosta ja tositteista. Menneisyyden ja tulevaisuuden informaatio sisältää tulevaisuuden suunnitteluun mahdollistavaa ennustettavuutta. (Järvenpää ym. 2010, 20 - 42.) Kirjanpitovelvollisella seurakunnalla pitää olla jokaiselta tilikaudelta selkeä tililuettelo, joka selvittää tilien sisällön. (KPL 2:10,1) Tällä menetelmällä varmistetaan kirjanpidon tarkistettavuus. Laskentatunnisteet muodostuvat ulkoisen kirjanpidon tilinumerosta ja lisäksi vielä sisäisen laskennan kirjaustunnisteesta. Näillä sisäisillä tunnisteilla seurataan kustannuksia mm. kappeliseurakunnissa, eri tehtäväalueilla, kiinteistöissä ja hankkeissa. Päätöksenteon, johtamisen ja valvonnan kannalta olennaiset tiedot tulee saada kirjanpidosta. (Kirkkohallitus, 2006, 4-6/48.) Kustannuslaskennassa erotetaan kolme osa-aluetta: kustannuslajilaskenta, kustannuspaikkalaskenta ja suoritekohtainen laskenta. Pienin toimintayksikkö tai vastualue, jonne merkitään kustannuksia, on kustannuspaikka. Kun seurataan kustannuksia määrättyllä ajanjaksolla, saadaan selville tarkkailukohteessa syntyneet kustannukset. Budjettiseurannan avulla mahdollistuu kustannuspaikan kustannustarkkailu. (Järvenpää ym. 2010, 72, 90-91.)

Viimeisen toimintavuoden aikana ennen liitosta seurakuntien tulee tarkastaa tasetilien sisältö kirjanpitolain sekä muiden annettujen ohjeiden mukaiseksi. Pitää huomioida myös että tilit antavat oikean kuvan seurakunnan veloista, varoista ja vastuista. Arvonlisäverovelvollisuuden tarkistaminen, sillä arvonlisäverovelvollinen myynti saattaa tulla ylittämään 8000 euroa. Hintojen, maksujen ja vuokrien tarkistus, jotta saadaan taksat yhdenmukaisiksi viimeistään talousarviota laadittaessa. Käteiskassasta

luopuminen tai hoitaminen määritellään, jotta saadaan yhteiset menettelytavat. Maksuliikenteen valvontatoimenpiteet, jolloin tullaan määrittelemään maksuliikenteen hoidon vastuuhenkilöt, pankkitilien tarve määritellään ja niiden käyttöoikeudet nimi- kirjoituksin. Ostolaskujen vastuuhenkilö ja hyväksyjä, kuten myyntipuolella laskutettaville asiakokonaisuuksille laskutusohjat määritetään tulevaa uutta toimintaa varten. Taloushallinnon ohje- ja johtosäännöt sekä taloussääntö tullaan uudistamaan niin että se vastaa uuden seurakunnan tarpeita. Seurakunta voi itse määrittää hyvät hallintotavat omiin tarpeisiinsa. Kirkkoneuvosta vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja hyväksyy ne ohjeet. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 3, 11 - 14.) Ruskon seurakunnan maksupolitiikassa päädyttiin yhdistettävänä vuonna periaatteeseen, että seurakunta ei perisi seurakuntatyön peruspalveluista maksua. Päädyttäisiin niihin maksuihin, joita perittiin Ruskon ja Vahdon seurakunnan ollessa erillisiä seurakuntia vuonna 2008. Asia otettaisiin käsittelyyn seurakuntien liittymisen jälkeen. (Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja 12 9.12.2008, § 137.)

Yhteistoiminta ja henkilöstö palvelut kuuluvat myös valmistelutehtäviin. Henkilöstöhallinnossa on runsaasti valmistelutehtäviä, joilla vaikutetaan henkilöstöhallinnon suunnitelmiin, virkojen lakkauttamiseen ja täyttämiseen esimiesroolien selkeyttämiseen palkka-asiamiehen ja työsuojeluvaltuutetun nimeämiseen. (Vallenius ym. 2005, 216.)

6.2 Toteutusvaihe

Toteutusvaiheen muutoskohdassa voidaan ajatella että on kolme vaihetta: ”loppu – tyhjyys – alku”. Kun vanha loppuu, niin sen ja uuden välissä on tyhjyys, tällöin muutos tiedostetaan todelliseksi. Toteutusvaiheessa voi olla muutokseen sopeutumiseen ja käytännön järjestelyihin liittyviä tehtäviä. (Setälä 1994, 48.)

Jo Ruskon seurakunnan yhdistyttyä keväällä vuonna 2009, Ruskon kirkkovaltuuston päätettäväksi tuotiin Vahdon kappeliseurakunnan ohjesääntö, jonka Ruskon kirkkoneuvosto esitti. Ohjesäännössä otettiin kantaa mm. kappeliseurakunnan alueen kokoon, seurakunnan työntekijöiden työnjakoa Ruskon seurakunnan ja Vahdon kappeliseurakunnan välillä, Vahdon kappeliseurakunnan kappalaisen tehtävän kuvaan sekä hallintoon, siten että Vahdon kappeliseurakunnalla tulee olemaan oma kappelineuvosto. Ohjesäännössä päätettiin vielä kappelineuvoston päätäntävällästä ja tehtävistä. Kun ohjesääntö oli hyväksytty, se lähetettiin Turun Arkkihiippakunnan tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Vahdon kappelineuvoston asettaminen toimitettiin myös keväällä 2009 Ruskon kirkkovaltuuston kokouksessa. Tällöin kirkkovaltuustossa nimettiin kirkkoneuvoston esittämät kappelineuvoston jäsenet. (Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 2 4.3.2009, § 36 - § 37.)

Jos on muodostunut yhdistynyt seurakunta tai uusi seurakunta, niin tilinpäätökset alikirjoittavat uusien seurakuntien kirkkoneuvostot. Myös tämä tapahtuu yhdistyneiden seurakuntien osalta niiden viimeisen ”oman” toimintavuoden ajalta. Uudet kirkkovaltuustot vahvistavat 30.6. mennessä myös lakkauttaneiden seurakuntien tilivelvollisille vastuuvapauden.

Aloittava tase tehdään sitten, kun tilinpäätös on vahvistettu uudessa kirkkovaltuustossa. Aloittava tase muodostetaan taulukkolaskentaa avuksi käyttäen. Liite 1: esimerkki on taulukko kahden seurakunnan päättävän taseen yhdistämisestä aloittavaksi taseeksi. Taseen yhdistämisestä on käytävä ilmi laskelma, mihin tase-erään uudessa aloittavassa taseessa vanhojen seurakuntien tase-erät muodostuvat. Yhdistely tehdään kirjanpitoarvoilla. Investointivaraukset sekä –rahastot ja poistoerot tulee uuden seurakunnan taseeseen, jos ne ovat vielä voimassa. Jos investointivaraukset ja poistoerot eivät ole voimassa, ne puretaan tuloslaskelmaan. Investointisuunnitelmat tulee käydä läpi, ja jatkava seurakunta sisällyttää omaan investointisuunnitelmaansa. Erityiskatteisten rahastojen pääomat ja niiden varat kirjataan uuden seurakunnan taseeseen, jos valtuuston edellyttämiä rahastosääntöjä ei ole, tällöin puretaan erityiskatteiset rahastot tulolaskelmaan luonteensa mukaisille tileille. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 9.) Erityiskatteisten tilillä testamentit tai lahjoitukset kuuluvat jo käyttöehdon määräämänä paikallisseurakunnalle yhdistymisestä huolimatta. (Taloushallinnon perusohjeet 2009, 9). Varat ja velat sekä vastuut siirty-

vät laajentuneen tai uuden seurakunnan hallintaan, seurakuntayhtymissä varat voivat olla seurakuntakohtaisia, tällöin seurakunta on oma taseyksikkönsä kirjanpidossa. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 9 - 15.) Taseessa pysyvät vastaavat sisältävät Pysyvät vastaavat, Toimeksiantojen varat sekä Vaihtuvat vastaavat. Pysyvien vastaavien osa jaetaan aineettomiin, aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituksiin. Aineettomia hyödykkeitä ovat mm. atk-ohjelmat, osake- ja vuokrahuoneistojen korjausmenot ja palvelutoiminnan pitkäaikaiset kehittämismenot. Aineellisia hyödykkeitä ovat mm. maa- ja vesialueet esimerkiksi metsäalueet, hautausmaa-alueet, rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet, koneet ja kalusto sekä keskeneräiset hankinnat. Vaihtuvien vastaavien sijoitustileille kuuluvat asunto-osakkeet, osuudet ja saamiset.

Toimeksiantojen varat, jotka sisältyvät Pysyviin vastaaviin koostuvat tileistä lahjoitusrahastojen erityiskatteet, joille kirjataan testamentit ja lahjoitukset sekä vielä tileistä muut toimeksiantojen varat kuten kolehtivarat. Vaihtuvien vastaavien erät koostuvat vaihto-omaisuuksista (myytäväksi tarkoitetut kuten hautakivet) pitkistä ja lyhytaikaisista saamisista, jossa on myyntisaamiset ja sekä muut saamiset mm. arvonnalisäverosaamiset sekä rahoitusarvopapereista ja rahoista ja pankkisaamista.

Taseen Vastattavaa puolelle sisältyy Oma pääoma, Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset, Pakolliset varaukset, Toimeksiantojen pääomat sekä Vieras pääoma. Oman pääoman tilit koostuvat peruspääomasta, arvonnkorotusrahastosta, ainaishoitosopimusten pääomista, muista omista rahastoista, edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämistä sekä tilikauden yli-/alijäämistä. Poistoero kirjautuu kun investointimenoa on katettu varauksella ja sen käyttö merkitään poistoeroksi. Pakolliset varaukset voivat olla esimerkiksi eläkevarauksia, vanhan eläkejärjestelmän mukaan seurakuntien eläkkeet kirjattiin pakollisiksi varauksiksi vuonna 1999. Toimeksiantojen pääomat osoittavat velat, joilla hoidetaan tietyiltä tahoilta saatuja toimeksiantoja, joita on mainittu testamenteissa ja lahjakirjoissa. Vieras pääoma on joko pitkä tai lyhytaikaista mm. pankki- tai muut velat tai ostovelat, maksamattomat palkat, sosiaaliturvamaksuvelat, eläkevakuutusmaksuvelat ym. velkoja (Taloushallinnon perusohjeet 2009, 4 – 22(48).)

Poistosuunnitelmia yhdenmukaistetaan ja ne tarkistetaan yhteneviksi. Kiinteistöjen käyttötarkoitus voi muuttua ja se voi muuttaa hyödykkeen pitoajan pituutta. Kertapoistolla poistetaan käytöstä poistetut kiinteistöt. (Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät, 16 - 20.) Pysyvistä vastaavista seurakunta tekee poistoja, jotka ovat ennalta laaditun poisto-ohjelman mukaisia. Poistosuunnitelmaa voidaan joutua muuttamaan esimerkiksi seurakuntien yhdistymisessä, jolloin tilinpäätöksen liitetiedoissa tulee mainita perusteet poistosuunnitelman muuttamiselle, poistosuunnitelman muutoksen sisältö sekä poistoajan tai poistomenetelmän muutos sekä kertaluoteiset poistot, jotka ovat aiheutuneet poistosuunnitelman muuttamisesta. Poistomenetelmät sekä poistoajat tulee yhtenäistää samanlaisilla hyödykkeillä. (Taloushallinnon perusohjeet 2009, 7 – 8.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoite oli selvittää kuntaliitoksen seurauksena tapahtuvaa seurakuntaliitoksen prosesseja, lähinnä koskien hallinnon ja taloushallinnon puolta. Työn tavoitteena oli peilata teoriaa käytäntöön. Taloushallinnon ohjeistusta seurakuntaliitokseen on niukasti saatavilla kirkkohallitukselta. Kuitenkin talousarvio on hyvin tärkeässä merkityksessä, kun käsitellään taloushallintoa. Kirkkovaltuusto viimekädessä hyväksyy talousarvion ja velvoittaa kirkkoneuvostoa pysymään talousarviossa. Kaikesta huolimatta tämä kirkkohallituksen ohjeistus oli perusteellinen, minkä mukaan taloushallinnossa pystytään kuitenkin tekemään taloushallintojen liitos. Kirkkohallituksen valmis excel-taulukko on apuna taseen yhdistämisessä. Taloushallinnon tär-

keää prosessia talousarviota yhdistymisvuodelle käytiin Ruskon kirkkoneuvostossa läpi ja se osoitettiin Vahdon seurakunnan kirkkovaltuustolle myös hyväksyttäväksi. Lopullisen hyväksymisen talousarviosta teki Ruskon kirkkovaltuusto.

Käytännössä, kun luki pöytäkirjoja, huomasi kuinka yhteistyö toimi liittyvän ja vastaanottavan seurakunnan luottamuselimissä, vaikka oli vaikeista asioista kyse, niin kuitenkin päästiin yhteisymmärrykseen ja päätöksiin tulevan laajemman seurakunnan hyväksi. Seurakuntien yhteenliittymisessä tässä tapauksessa oli liittyvällä seurakunnalla itsellään mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkälaisen yhdistymismuodon se valitsee. Kun seurakunnat liittyvät yhteen mahdollisuuksia on useampia, kuten lopettaa vanhat seurakunnat ja perustaa yksi uusi, seurakuntayhtymä, seurakuntamalli, jossa on pääseurakunta ja liittyvistä seurakunnista on tullut kappeliseurakuntia, joille annetaan oma määräraha toimintaansa varten. Ruskon seurakuntaan liittyvästä Vahdon seurakunnasta perustettiin kappeliseurakunta, jolle muodostettiin oma kappeliseurakunnan ohjesääntö omine velvollisuuksineen.

Teoriaosassa kävin läpi näitä mahdollisuuksia ja kun peilasin teoriaan Ruskon ja Vahdon seurakunnan liitosta vuonna 2009, oli ilmeistä miten liitosta alettiin käsitellä jo vuodesta 2007 lähtien. Tämä kävi ilmi kun tutkin Ruskon ja Vahdon kirkkoneuvoston pöytäkirjoja näiltä vuosilta. Eli mitä teoriassa on mainittu kahden vuoden valmistelusta, se tulee toteen tässä tapausseurakunnassa. Samoin mitä on käynyt ilmi liitoksen valmistelusta käytännössä ja niistä mahdollisuuksista ja ohjeista, mitä kirkkohallitus on antanut liitokseen, Ruskon ja Vahdon seurakuntien liitos on toiminut ”mallioppilasliitoksena”, juuri ohjeiden mukaan. Jos on ollut vaikeuksia, niihin on käytetty kirkkohallituksen antamia ratkaisumalleja, siten on päästy jälleen eteenpäin. Opinnäytetyössäni minulla oli mahdollisuus tutustua seurakunnan päätöksentekoon läheltä ja huomata että avoimuudella saadaan aikaan tulosta vaikka olisi välillä hankaliakin tilanteita.

Kirkkohallituksen ohjeistuksella on mahdollisuus suoriutua seurakuntien liitoksesta. Voisin päätellä että ohjeistus on riittävä ja avoimuus auttaa työntekijöitä muutostilanteessa. Taloushallinnossa kirjanpidosta on mahdollisuus saada ohjeistusta laeista sekä yrityselämän liikekirjanpidosta, sillä kirjanpito on kuitenkin varsin samanlaista yrityskauppiainmassakin. Opinnäytetyön ongelman vastauksena ovat yhdistyneet seurakun-

nat riittävien ohjeiden mukaan. Jatkossa on mahdollista rauhallisin mielin lähteä mukaan seurakuntaliitokseen, joka olikin tämän keväisen Kirkolliskokouksen yksi aihe.

LÄHTEET

- Huotari, V., Kujanpää, A., Nieminen, R., Ripatti, J., Vallenius, L. & Aarnio-Jääskeläinen, L. 2007. Rakennemuutostajan opas Seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille huhtikuu 2008, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto, Sarja C 2008:1. Viitattu 23.1.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/37F64D9B4D6021ACC225770A00413479/\\$FILE/rakennemuutostajan_opas.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/37F64D9B4D6021ACC225770A00413479/$FILE/rakennemuutostajan_opas.pdf)
- Järvenpää, M., Länsiluoto, A., Partanen, V., & Pellinen, J. 2010, Talousohjaus ja kustannuslaskenta, Helsinki, WSOY pro Oy
- Kirkkohallitus 2006. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän taloushallinnon perusohjeet
- Kirkkojärjestys 1991. L 8.11.1991/1055 v. 1993
- Kirkkolaki 1993. L 26.11.1993/1054
- Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Kirkon keskushallinto 2013. Viitattu 22.1.2013. <http://sakasti.evl.fi>
- Kirkon tiedotuskeskus 2012. Kirkkohallitus pitää kuntauudistuksen aikataulua kireänä. Suomen ev.lut. kirkko. Viitattu 28.1.2013. <http://evl.fi>
- Kirkon keskushallinto 2013. Kirkon ulkoasiain neuvosto hoitaa ekumeenisia suhteita ja ulkomaanasioita 2013. Viitattu 23.1.2013. <https://sakasti.evl.fi>
- Kuntarakennelaki luonnos 15.11.2012. VM tiedote 205/2012. Viitattu 4.4.2013
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta 169/2007 – 31.12.2012
 Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Muuttuvien yhteisöjen kirkko, Kirkkohallituksen 2510.2005 asettaman seurakuntatyöryhmän mietintö, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto, Sarja C 2007:9. Helsinki. Kirkkohallitus. Viitattu 7.3.2013
[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/D0D3C56654B761D5C22573CC00418ABB/\\$FILE/Srkrakennetyoryhman_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/D0D3C56654B761D5C22573CC00418ABB/$FILE/Srkrakennetyoryhman_mietinto.pdf)
- Mäki-Louhiluoma, K-P. 2013. Kuntauudistus 2013. Viitattu 28.1.2013
<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntauudistus/Sivut/default.aspx>
- Pesonen, M., Ahlfors, H., Haapalainen, T., Jukko, R., Murtovuori, J., Nummela, I., Peippo, T., Rikkinen, M., Seppänen, A. & Sten, M. Aikuiset Seurakuntalaisina. Helsinki 2012. Pekan Offset. Viitattu 7.3.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_aikuiset_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_aikuiset_www.pdf)
- Ponteva, Katariina 2012. Muutoksessa. Helsinki. Sanoma Pro Oy

Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja 1.9.2008.

Ruskon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja 9.12.2008.

Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 13.11.2008.

Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 18.12.2008.

Ruskon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 4.3.2009.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puursniekka, A. 2006. Mitä laadullinen tutkimus on. Tampere, Yhteiskuntatieteen tietoarkisto. Viitattu 29.4.2013
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Setälä M-L. 1994. Seireenien laulut, muutoksen läpivienti johdon työnä. Helsinki. Painatuskeskus Oy

Suomala, P., Manninen, O. & Lyly-Yrjänäinen, J. 2011. Laskentatoimi johtamisen tukena. Helsinki. Edita Prima Oy

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Seurakuntatalouksien yhdistymiseen liittyvät taloushallinnon tehtävät. Viitattu 7.3.2013
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/37F64D9B4D6021ACC225770A00413479/\\$FILE/Yhdistyminen_taloushallinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/37F64D9B4D6021ACC225770A00413479/$FILE/Yhdistyminen_taloushallinto.pdf)

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Aamenesta Öylättiin 2013. Viitattu 23.1.2013. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Piispainkokous>

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Kappeliseurakunnat. Viitattu 7.3.2013
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/0/F9DC7391101E5F44C2257329002C3773?OpenDocument&lang=FI>

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut, 2013. Keskushallinto hoitaa kirkon yhteisiä asioita 2013. Viitattu 23.1.2013
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/D70B0C9A904BBB70C2256FEA003A1F5B?OpenDocument&lang=FI>

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Kirkon keskushallinto 2013. Viitattu 22.1.2013. <http://sakasti.evl.fi>

Suomen ev.lut. kirkon www-sivut 2013. Seurakuntarakenteiden kehittämisen päälinjat. Kirkkohallituksen esitys 11/2012 Kirkolliskokoukselle. Asianro 2012-00195. Suomen ev.lut. kirkko. Viitattu 23.1.2013. <http://sakasti.evl.fi>

Vahdon seurakunnan kirkkoneuvoston pöytäkirja 29.10.2008.

Vahdon seurakunnan kirkkovaltuuston pöytäkirja 22.12.2008.

Vallenius L., Nieminen, R. & Tähkänen, M.. 2005. Seurakuntarakenne murroksessa. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Valtiovarainministeriön www-sivut 2013. Kunta- ja palvelurakennemuutos 2013.

Viitattu 28.1.2013

http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/025_uusi_paras/index.jsp

Liite 1 Laajentuneen seurakunnan aloittavan taseen muodostaminen (Suomen ev.lut. kirkon www-sivut, 2013)

Liite							
Uuden tai laajentuneen seurakunnan aloittavan taseen muodostaminen							
		Tase 31.12.2007		Tase 31.12.2007		Aloittava tase 1.1.2008	
VASTAAVAA		Seurakunta A		Seurakunta B		Uusi/laajentunut seurakunta	
Pysyvät vastaavat		tili	€	tili	€	tili	€
Aineettomat hyödykkeet							
Hautaustoimen aineettomat hyödykkeet	Käyttöoikeus tunnustuksetto- maan hauta-alueeseen	1007	3 600,00	1007	5 800,00	1007	9 400,00
Muut pitkävaikutteiset menot	Osakehuoneiston peruskorjaus			1010	16 654,34	1010	16 654,34
	Aineettomat hyödykkeet		3 600,00		22 454,34		26 054,34
Aineelliset hyödykkeet							
Maa- ja vesialueet							
	Metsäpalsta A	1030	62 361,13	1030	121 275,77	1030	62 361,13
	Metsäpalsta B					1031	121 275,77
	Metsäpalsta C			1031	16 681,88	1032	16 681,88
	Kirkon tontti	1031	37 842,28			1036	37 842,28
	Ratakatu 7			1035	2 354,63	1037	2 354,63
	Srk-talon tontti, Rantatie 26			1036	1 429,60	1038	1 429,60
	Srk-kodin A tontti	1032	5 499,75			1039	5 499,75
	Virkatalon tontti			1040	5 281,89	1040	5 281,89
	Kesäkodin tontti	1035	5 550,20			1041	5 550,20
	Maa- ja vesialueet		111 253,36		147 023,77		258 277,13
Hautaustoimen aineelliset hyödykkeet							
	Hautausmaiden atk-laitteet			1045	168,19	1045	168,19
	Hautausmaiden maa-alueet	1050	56 456,78	1050	32 356,90	1050	56 456,78
	Hautausmaiden maa-alueet					1051	32 356,90
	Siunauskappeli			1055	76 898,45	1055	76 898,45
	Ruumishuone	1160	5 800,45			1160	5 800,45
	Hautaustoimen kiint rak ja laitteet	1063	23 467,98	1063	13 913,08	1063	23 467,98
	Hautaustoimen kiint rak ja laitteet					1064	13 913,08
	Siunauskappeliin urut			1065	22 557,67	1065	22 557,67
	Kaivuukone	1070	14 445,56			1070	14 445,56
	Kylmälaiteet			1070	21 345,45	1072	21 345,45
	Hautaustoimen aineelliset hyödykkeet		100 170,77		167 239,74		267 410,51
Rakennukset							
	Kirkko A	1080	236 827,90			1080	236 827,90
	Kirkko B			1080	321 878,94	1081	321 878,94
	Kirkon B peruskorjaus			1081	687 798,34	1082	687 798,34
	Seurakuntatalo A	1110	214 939,98			1110	214 939,98
	Seurakuntatalo B			1110	20 738,70	1111	20 738,70
	Metsämaan pappila	1150	2 416,82			1150	2 416,82
	Rakennukset		454 184,70		1 030 415,98		1 484 600,68
Kiinteät rakenteet ja laitteet							
	Maa- ja vesirakenteet	1200	45 678,32	1200	3 456,67	1200	45 678,32
	Maa- ja vesirakenteet					1201	3 456,67
	Kirkon A urut	1210	6 441,69			1210	6 441,69
	Kirkon B urut			1210	20 244,59	1211	20 244,59
	Kiinteät rakenteet ja laitteet		52 120,01		23 701,26		75 821,27

Koneet ja kalusto							
	Atk-laitteisto	1245	13 453,67			1245	13 453,67
	Seurakuntatalon A peruskalusto	1250	56 043,15			1250	56 043,15
	Neuvotteluhuoneen kalusto			1250	18 827,34	1251	18 827,34
	Kappelin kaluston uusiminen			1251	51 017,09	1253	51 017,09
	Keittiökalusteiden uusinta	1251	3 069,24			1256	3 069,24
	Kopiokoneet			1253	16 000,00	1258	16 000,00
	Koneet ja kalusto		72 566,06		85 844,43		158 410,49
Muut aineell.hyödykkeet	Sakraali-, arvo- ja taideesineet	1265	1 567,12	1265	13 235,46	1265	1 567,12
	Sakraali-, arvo- ja taideesineet					1266	13 235,46
	Muut aineell.hyödykkeet		1 567,12		13 235,46		14 802,58
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Keskeneräiset työt			1280	34 523,45	1280	34 523,45
	Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat				34 523,45		34 523,45
Sijoitukset							
Osakkeet ja osuudet							
	Mahlakoto As Oy	1300	27 285,00			1300	27 285,00
	As Oy Fransinpuisto			1300	40 138,05	1301	40 138,05
	KOY Asema- Aukio			1340	50 456,38	1340	50 456,38
	Osakkeet ja osuudet		27 285,00		90 594,43		117 879,43
Pysyvät vastaavat			822 747,02		1 615 032,86		2 437 779,88
Toimeksiantojen varat							
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet							
	Testamenttirahastojen varat	1400	25 674,89	1400	45 204,73	1400	25 674,89
	Testamenttirahastojen varat					1401	45 204,73
	Lahjoitusrahastojen erityiskatteet		25 674,89		45 204,73		70 879,62
Muut toimeksiantojen varat							
	Kolehtivarat	1420	6 896,12	1420	3 456,45	1420	10 352,57
	Diakoniarahasto	1440	23 713,50			1440	23 713,50
	Hautainhoitorahaston taseen loppusumma	1450	133 411,21	1450	298 860,76	1450	432 271,97
	Muut toimeksiantojen varat		164 020,83		302 317,21		466 338,04
Toimeksiantojen varat			189 695,72		347 521,94		537 217,66
Vaihtuvat vastaavat							
Vaihto-omaisuus							
	Kirjavarasto			1475	8 545,56	1475	8 545,56
	Vaihto-omaisuus				8 545,56		8 545,56
Saamiset							
Pitkäaikaiset saamiset							
	Lainasaamiset			1530	22 302,74		22 302,74
	Pitkäaikaiset saamiset				22 302,74		22 302,74
Lyhytaikaiset saamiset							
Myyntisaamiset	Myyntisaamiset	1600	893,38	1600	3 245,65	1600	4 139,03
Lainasaamiset	Lainasaamiset			1620	4 234,55	1620	4 234,55
Muut saamiset	Alv-saamiset			1650	2 738,34	1650	2 738,34
Siirtosaamiset	Siirtosaamiset	1680	2 341,67	1680	28 731,83	1680	31 073,50
	Lyhytaikaiset saamiset		3 235,05		38 950,37		42 185,42

Rahoitusarvopaperit							
Osakkeet ja osuudet							
	Osakkeita			1700	61 203,02	1700	61 203,02
	Rahasto-osuuksia A			1720	76 273,22	1720	76 273,22
	Rahasto-osuuksia B	1720	100 000,00			1721	100 000,00
Muut arvopaperit							
	Kapitalisaatiosopimus			1790	91 254,83	1790	91 254,83
	Määräaikainen talletus	1791	50 000,00			1791	50 000,00
	Rahoitusarvopaperit		150 000,00		228 731,07		378 731,07
Rahat ja pankkisaamiset							
	Pankki A			1900	392 619,25	1900	650 351,26
	Pankki B			1901	202 652,28		
	Pankki C	1900	55 079,73				
	Rahat ja pankkisaamiset		55 079,73		595 271,53		650 351,26
Vaihtuvat vastaavat			208 314,78		893 801,27		1 102 116,05
VASTAAVAA			1 220 757,52		2 856 356,07		4 077 113,59
VASTATTAVAA							
Oma pääoma							
Peruspääoma							
	Peruspääoma	2000	663 699,61	2000	1 355 883,40	2000	2 019 583,01
	Peruspääoma		663 699,61		1 355 883,40		2 019 583,01
Ainaishoitosopimusten pääomat							
	Ainaishoitosopimusten pääomat			2008	34 456,44	2008	34 456,44
	Ainaishoitosopimusten pääomat			2008	34 456,44	2008	34 456,44
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä							
	Ed. tilikausien yli-/alijäämä	2080	163 993,17	2080	690 716,20	2080	854 709,37
	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä		163 993,17		690 716,20		854 709,37
Tilikauden yli-/alijäämä							
	Tilikauden yli-/alijäämä	2090	21 133,99	2090	137 220,49	2090	158 354,48
	Tilikauden yli-/alijäämä		21 133,99		137 220,49		158 354,48
Oma pääoma			848 826,77		2 183 820,09		3 067 103,30
Poistoero ja vapaaeht. varaukset							
Poistoero	Poistoero			2100	22 345,35	2100	22 345,35
Vapaaehtoiset varaukset	Investointivaraukset			2110	136 139,65	2110	136 139,65
Poistoero ja vapaaeht. varaukset					158 485,00		158 485,00
Toimeksiantojen pääomat							
Lahjoitusrahastojen pääomat	Matti Möttösen rahasto	2200	25 674,89			2200	25 674,89
	Majja Mäkisen rahasto			2200	45 204,73	2201	45 204,73
	Lahjoitusrahastojen pääomat		25 674,89		45 204,73		70 879,62
Muut toimeksiantojen pääomat	Kolehtivaroja vastaavat pääomat	2240	6 896,12	2240	3 456,45	2240	10 352,57
	Diakoniarahasto	2280	23 713,50			2280	23 713,50
	Hautainhoitorahaston taseen loppus	2290	133 411,21	2290	298 860,76	2290	432 271,97
	Muut toimeksiantojen pääomat		164 020,83		302 317,21		466 338,04
Toimeksiantojen pääomat			189 695,72		347 521,94		537 217,66
Vieras pääoma							
Pitkäaikainen vieras pääoma							
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2300	87 678,89			2300	87 678,89
	Vuokraennakot			2385	3 400,00	2385	3 400,00
	Pitkäaikainen vieras pääoma		87 678,89		3 400,00		91 078,89
Lyhytaikainen vieras pääoma							
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2500	8 688,50			2500	8 688,50
Ostovelat							
	Ostovelat	2540	16 773,05	2540	27 251,06	2540	44 024,11
	Ostovelat		16 773,05		27 251,06		44 024,11

